

Gemeente van Christus,

Beide schriftlezingen die we zojuist hebben gehoord staan voor vandaag op het leesrooster. Ze passen goed bij elkaar. De Zaligsprekingen zijn een sprekend voorbeeld van wat in de ogen van de wereld “dwaas” genoemd wordt. Je bent in zekere zin toch “niet van deze wereld” als je bijvoorbeeld werkelijk gelooft dat “de zachtmoedigen zalig zijn, omdat zij de aarde zullen beërven?” (5:5)

Met name over deze zaligspreking zou ik vandaag wat met jullie willen nadenken.

Omdat ik niet goed weet wat ik ermee aan moet. Hoe ik deze uitspraak van Jezus zou kunnen vertalen naar onze tijd toe.

Want we leven in een tijd waarin er - in mijn beleving tenminste - op allerlei gebieden juist sprake is van toenemende verharding. Een tijd waarin geen plaats lijkt te zijn voor zoiets als zachtmoedigheid:

- We worden nu al bijna een jaar lang geconfronteerd met vreselijk oorlogsgeweld aan de grens van Europa. En op veel andere plekken in onze wereld.
- Verharding in de politiek. Om het met Gert Jan Segers te zeggen: we staan op een cruciaal punt als het gaat om het voortbestaan van onze democratie. In ons eigen land, nota bene.
- Verharding in onze samenleving. Er is sprake van toenemende verhuftering. Mensen gaan - meer dan voorheen - voor hun eigenbelang. De graaiers en de grijpers die in het groot en in het klein de schepping misbruiken en leegroven.
- Ajax-speler Steven Berghuis die afgelopen zondag een boekje opendeed over de doodsbedreigingen die hij van zogenaamde voetbalfans krijgt; de enorme impact die dat heeft op hem en zijn gezin, op zijn grootmoeder. Sterk van Berghuis, trouwens, om zich zo kwetsbaar uit te spreken op tv! En een pleidooi te houden voor wat meer zorgvuldigheid in hoe we met elkaar omgaan, vandaag de dag.
- Als je iemand aanspreekt op diens gedrag, kun je een grote mond of zelfs fysiek geweld terug verwachten. Brutale mensen hebben de halve wereld, nietwaar. Het lijkt inmiddels wel wat meer dan de helft te zijn geworden.
- En als je niet uitkijkt, kan er ook in jouzelf iets van verharding sluipen: in de vorm van onverschilligheid. Moedeloosheid, omdat je niet weet hoe je voor een keer ten goede zou kunnen zorgen. Het gevoel te vechten tegen de bierkaai. Je trekt je terug in jezelf.

En in deze realiteit horen we Jezus vandaag zeggen: “Zalig de zachtmoedigen, want zij zullen de aarde beërven.” Dwaas toch? Niet van deze wereld.

Misschien is het goed om eerst even stil te staan bij dat al wat verouderde begrip “zalig”. Daar wordt niet zoiets mee bedoeld als heerlijk. Als in een zalig gerecht, of zo. Ook niet iets als fijn of gezellig. Zoals in zalige feestdagen.

Het Griekse woord makarios, dat vertaald wordt met zalig betekent: behorend bij het koninkrijk. Het koninkrijk van God, welteverstaan.

Het doet me denken aan het gesprek tussen Jezus en Pilatus. “Bent u de koning van de Joden?”, vraagt Pilatus. “Mijn koningschap is niet van deze wereld”, antwoord Jezus dan.

Ja, - maar het is wél in hem in deze wereld aangebroken. Het krijgt wél in hem in deze wereld gestalte. Klein en kwetsbaar, als de eerste knop in een boom, die de komst van de Lente aankondigt.

Maar toch.....

Als je iets van Gods koninkrijk, iets van Gods aanwezigheid wilt ervaren, dan moet je naar Jezus kijken. In hem krijgt het gestalte.

Je ontdekt of ervaart iets van God niet in wonderen, zegt Paulus. Niet in iets bovennatuurlijks. Ook al zou je misschien geneigd zijn te denken dat júist daarin – in dat bovennatuurlijke – zich iets van God manifesteert.

Je komt God evenmin op het spoor in wat mensen normaal gesproken voor wijsheid houden. Wereldse wijsheid op zich is niet verkeerd, integendeel. Maar je ervaart niet iets van God in boeken over filosofie of religie en dergelijke, die je leest.

God openbaart zich in de gekruisigde Christus, zegt Paulus. Dat klinkt zwaar. Paulus heeft het hier nog niet over wat hij later zou uitwerken als de verzoeningstheologie. Maar hij bedoelt hier: de hele weg die Jezus is gegaan. En dat is de weg van een kwetsbaar, machteloos, zachtmoedig mens.

Die weg wordt symbolische zichtbaar en tastbaar gemaakt in: het breken en delen van brood en het schenken en delen van wijn. Ze staan symbool voor die mens die zichzelf als het ware heeft gebroken en uitgedeeld aan mensen. Hij was daartoe in staat vanuit een diep vertrouwen in de liefde van God. Liefde die alle angst overwint. En alleen wie geen angst meer kent, is in staat tot werkelijke zachtmoedigheid. Die durft zich helemaal te geven aan anderen. Anderen tot heil te zijn.

Alleen een mens die geen enkele angst meer kent hoeft zijn eigen heil niet meer te zoeken in macht, in bezit, of aanzien.

Zó in deze wereld staan, dat kost je heel veel. Dat kost in sommige gevallen zelfs je leven. Zó in de wereld staan, dat is volkomen dwaas in de ogen van de wereld.

Maar het is wel een vorm van héilige dwaasheid.

Jezus was zo'n dwaas. Paulus ook. En Petrus. Franciscus van Assisi en Gandhi. M.L. King was er een. Gretha Thunberg denk ik. Etty Hillesum. En Robert Smits. Daarnaast zijn er in deze wereld, ook vandaag de dag, God zij dank! vele naamloze heilige dwazen, mensen die het aandurven om zachtmoedig in deze harde wereld te staan.

Zacht van gemoed, betekent dat. Je gemoed, dat is jouw diepste innerlijk. Jouw innerlijke kern van waaruit jouw leven gestalte krijgt.

Nu is het de vraag waaruit die diepste innerlijke kern bestaat.

In "De grondwet voor geluk", zijn mooie boek over de Bergrede, zegt Hein Stufkens dat je pas werkelijk zachtmoedig kunt zijn, als je verlost bent van je ego.

Het wordt altijd wat moeilijk en ongrijpbaar, als het over dit soort termen gaat.

Ik denk dat hij er dit mee bedoelt: je kunt een bepaald beeld van jezelf hebben. Een beeld dat veel mensen - veelal onbewust - van zichzelf hebben ziet er, denk ik, ongeveer zó uit: omdat ik niet weet of ik wel goed genoeg, aantrekkelijk, slim, waardevol genoeg ben, zoek ik naar allerlei vormen van bevestiging. Die kan ik vinden in geld, een grote Lexus, mooi huis. Goeie baan. Hoge positie.

Dat zijn de dingen die mij ook kunnen beschermen, want ik weet wel hoe kwetsbaar ik in wezen ben.

Andere mensen willen dat soort dingen ook allemaal. “De anderen”, dat zijn dus concurrenten. Softies redden het nu eenmaal niet in deze maatschappij.

Waar een dergelijk “ik-beeld” centraal staat, treedt altijd een vorm van verharding op.

En dan ontstaat er een samenleving zoals we die nu, sterker dan in voorgaande jaren in mijn beleving, om ons heen zien. Een samenleving waarin de zachtmoedigen het kind van de rekening zijn.

Ik - laat ik maar voor mezelf spreken - ik wil daar niet in meegaan. Waar haal ik nu, net als Jezus, de moed, de inspiratie vandaan om ánders, zachtmoedig in het leven te staan? Waar haal ik de kracht vandaan om dwaas te zijn in de ogen van de wereld?

Ik denk dat dat mogelijk wordt door heel aandachtig naar Jezus te luisteren en te kijken. Want hij is een mens als ik. Precies even kwetsbaar, precies even machteloos. De ervaring die zijn hele leven in een nieuw licht zette, had hij toen hij gedoopt werd. Toen besepte hij dat hij in wezen, in wat we daarnet zijn diepste innerlijke kern noemden, een kind van God was. Dat God hem zo gewild had. Dat het heel goed was, dat hij er was. Dat Gods liefde hem droeg. Als twee beschermende handen om al zijn kwetsbaarheid en machteloosheid heen.

Exact hetzelfde geldt voor ieder van ons. Het is alleen de vraag in hoeverre je het je realiseert.

Wie zich dit realiseert, zal de moed vinden om zachtmoedig in het leven te staan.

Ziet de ander niet als concurrent, maar als medemens. “Als broeder of zuster”, zeggen we dan in onze Christelijke traditie.

Is in staat tot “loving kindness” zeggen de Boeddhisten. Liefdevolle vriendelijkheid.

Niet oordelend. Niet meteen in de aanval of de verdediging schietend.

Ontvankelijk voor wat die ene ander die jouw pad kruist, nodig heeft

De zachte krachten zullen zeker winnen, in het eind, dichtte Henriëtte Roland Holst, lang geleden alweer. Ik geloof het, tegen álle klippen op:

De zachtmoedigen zullen uiteindelijk de aarde beërven.

Amen.